

Hàng thùng

Nhà văn Hoài Niệm năm nay đã 72 tuổi. Cuộc đời 50 năm làm cách mạng của ông, hết cầm súng, rồi lại cầm bút. Văn nghiệp của ông có nhiều thành quả trong các tập truyện ngắn, tiểu thuyết và những thiên bút ký, phóng sự, trên các báo, Đài tiếng nói Việt Nam hàng mấy chục năm liền, nhất là phóng sự: Ông là "cây phóng sự" của những sự việc mới mẻ hay gai góc, làm rung động hàng triệu trái tim. Phóng sự của ông là phóng sự văn học - ngoài việc ông tung xởi lên làm dư luận xôn xao, còn có tính thẩm mỹ cao, thấm đượm tính nhân văn. Ông có một dáng hình cao lớn hiếm thấy của người Việt Nam, tính tình lại hiếu động xông xáo. Nhưng có lẽ do luật bù trừ của thiên nhiên: người cao lớn thế lại mắc hai bệnh mãn tính phải nói là khá phiền toái và nguy hiểm: ấy là bệnh huyết áp cao và hen suyễn kinh niên. Hai bệnh này đã kìm hãm sức xông xáo của ông, đã có phen phải cấp cứu. Không tiện đường chạy chữa cũng có thể nguy hiểm đến tính mạng. Cố gắng giữ gìn cho tới năm 60, vợ con ông bắt ông phải về hưu, sống biệt lập ở quê, cách Thủ Đô tới 50 cây số, cho tới nay cũng vừa tròn 12 năm. Vùng quê nhà văn là vùng chiêm trũng trong lành, vắng tiếng động cơ. Lại sẵn những thủy sản quý hiếm: lươn, cua, ba ba, ốc, ếch... rất lợi cho việc điều trị bệnh của ông. Ở quê, ông lại có một bà vợ tuyệt vời. Mấy chục năm bà thay mặt ông nuôi bốn mặt con. Nay đứa nào cũng khá giả, nên người.

Vợ nhà văn: bà Mai kém chồng tới gần chục tuổi. Bà là con gái của một thầy lang nổi tiếng. Là lớp người hoạt động tích cực trong phong trào Phụ nữ Cứu quốc, lại có tâm hồn nghệ sĩ. Bà đoạt giải nhất trong cuộc thi ca dao của báo Văn Học năm 1961. Lấy ông, bà phải hi sinh ở nhà nuôi con, để ông rảnh tay vùng vẫy dọc ngang. Ông về hưu, bà bắt ông phải tạm thời "gác bút". Vì nghề văn chương khi đã bập vào, không còn biết giờ giấc là gì. Rất không có lợi cho bệnh tật. Ngoài ra, bà cấm ông rượu chè, thuốc sái, không ăn mỡ, ăn mặn, ăn cay... Không vui buồn quá mức, không đến những nơi xảy ra chuyện thương đau. Không đọc những sách báo giật gân. Buổi sáng ông phải tập thái cực quyền do bà hướng dẫn. Ngày chơi với cây cảnh, chim muông hoa lá và các cháu nhỏ. Tối nghe nhạc dân ca và nhạc "trữ tình lãng mạn", 9 giờ là phải ngủ. Dưới sự điều khiển của bà Mai, 12 năm nay nhà văn Hoài Niệm không phải đi cấp cứu một lần nào. Bệnh tình ở thể ổn định. Ông lại còn trẻ ra, da dẻ hồng hào, cộng với bộ râu tóc bạc kim, trông ông như một vị Tiên trên núi Hương Tích, quê ông vậy.

Đại hội Nhà văn Việt Nam khóa IV, vì bệnh tình nhà văn Hoài Niệm chưa ổn định, bà Mai không cho ông đi dự. Đại hội lần thứ V, con trai nhà văn cũng đã trở thành nhà văn, lại công tác ở một tờ báo lớn, anh đã đánh xe về đón ông ra. Mười hai năm Thủ Đô đổi mới, bây giờ nhìn lại ông thấy ngỡ ngàng vô cùng: Những ngôi nhà chọc trời, những con đường đôi cây xanh thẳng tắp. Nhà nhà trưng biển hàng, người người xe máy, ô tô. Nào người, nào quán xá, hàng dân dụng, hàng ăn, hàng karaoke... tây trắng, tây đen, tây ba lô ngầu nghện. Nhưng có mấy chuyện mà nhà văn thấy nhức mắt nhất. Ấy là những quảng cáo chọc

trời, những biển hàng lờ lẹt, viết toàn tiếng nước ngoài. Cầm không còn nhìn thấy những khẩu hiệu quen thuộc đâu nữa. Những khẩu hiệu chiến lược đã kích động ông lăn vào cuộc kháng chiến cứu nước suốt cả cuộc đời. Nghĩ thế, ông đã thấy hai khóe mắt cay cay.

Nhà văn Hoài Niệm ra Hà Nội nghỉ tại nhà con trai. Chỗ này ngày xưa vốn là một bãi rác, nay đường hai chiều chạy thẳng tắp. Hai bên san sát những nhà cao tầng. Các khách sạn mi-ni, ngân hàng tư nhân mọc nhan nhản. Ông nhìn mà thấy nó lạ hoắc, như đã bước sang một đất nước xa lạ. Con trai ông cũng ở căn hộ hai buồng, mỗi buồng 40 mét vuông, khu vệ sinh khép kín, lát gạch hoa trơn bóng như lau mỡ. Tiện nghi sang trọng, đắt tiền. Ông nhớ ngày còn công tác tại Trung Ương, 10 năm liền ông nằm trên cái bàn làm việc, trong góc nhà số 17... Ông đã từng nói vui với anh chị em trong cơ quan: "Thân phận tôi sống theo phong cách của con gián". Rồi ông tự sáng tác ra một bài hát, nhại theo bài Mẹ nằm hầm của Hoàng Hiệp, phổ nhạc bài thơ của Dương Hương Ly:

Cụ nằm bàn - cụ nằm bàn từ lúc tóc còn xanh

Nay cụ đã phơ phơ đầu bạc

Cụ nằm bàn cho tới ngày mục xác

Bao năm rồi mà bàn chẳng buông tha...

Con trai Hoài Niệm là Hoài Phong, thấy bố đi họp Đại hội Nhà văn, mà ăn mặc lười xười quá, vợ chồng anh gợi ý:

- Đại hội này người ta ăn mặc rất sang trọng, bố từ quê ra mà ăn mặc nhếch nhác quá, người ta cười cho cả Hội mình. Chúng con phải sắm cho bố bộ tươm tất mới được!

- Anh chị lấy đâu ra tiền! Bộ này hôm đi giỗ Tổ ở quê, bố vẫn là người sang trọng nhất đấy, con ạ!

- Ở quê thì bì làm gì. Mà từ ngày đổi mới tới nay, người ta cũng khá lắm rồi, chứ bố.

- Đây là cách nói trên Đài phát thanh của anh thôi. Cái lối tuyên truyền một chiều, vẫn là thói cũ rích bố đã làm cả đời rồi. Cả tỉnh, cả huyện, anh chăm chăm đi chụp một vài điển hình đưa lên báo, lên đài làm gì mà chẳng khá. Nhìn toàn cục thì còn khốn khó lắm, anh ạ. Cái khốn nạn nhất ở nông thôn hiện nay là thiếu việc làm. Ruộng đất hiện nay bình quân đầu người chưa được một sào Bắc bộ. Anh bảo còn làm cái gì. Ấy thế mà sản xuất ra lại không có người tiêu thụ. Vụ rau vừa qua mẹ anh bán 150 đồng một ki - lô bắp cải, su hào. 200 đồng một ki-lô cà chua. Thế là lỗ vốn, ít mật, nhiều ruồi. Sức lao động rẻ như bèo. Anh nào khôn ngoan kiếm được tí công việc làm ăn, là hàng chục anh khác xớ vào. Cứ giẫm lên nhau mà chết. Riêng xã ta hiện nay có 30 cái xe trâu. Anh bảo chở cái gì? Có anh từ nơi khác tới bỏ vốn ra tổ chức luôn 10 cái xe đầu ngang, thế là 30 cái xe trâu chết ngóm. Lại một trận xô nhau ra mặt đường. Có anh bán cả dinh cơ trong làng ra chiếm đất. Quảng đường chỉ hơn trăm mét mà bốn hàng phở, ba hàng thịt chó. Còn là sửa chữa xe đạp, xe máy... Bây giờ thì cứ phơi mặt ra mà hứng

bụi. Anh có thấy đáng thương cho nông dân hay không?

- Thôi, rồi đâu khắc có đó, bố ạ. Đang ngổn ngang mọi việc làm sao mà gợn gàng được ngay một lúc. Nhìn thấy anh em ở quê nhào ra thành phố, kiếm ăn, kiếm việc làm, chúng con làm báo còn lạ gì. Còn bố đã ra đây với chúng con, không để cho bố ăn mặc như hôm đi hội họ được.

Hoài Phong nhờ máu huyết của bố mẹ, tuy không được khung to cao kềngh càng như bố, nhưng cũng có cái dáng điển trai, trắng trẻo, tính tình cũng sôi động, hoạt bát. Đã làm cái gì là quyết làm. Anh hơn bố ở cái bằng Đại học Văn khoa, và ba ngoại ngữ nói như gió. Anh vừa làm báo, vừa viết văn. Ngoài tờ báo anh công tác ra, anh còn cộng tác vài ba tờ nữa. Vợ anh công tác ra tại Công ty điện tử "hữu hạn". Mỗi tháng vợ chồng kiếm bạc triệu là bình thường. Chứ không phải "Cụ nằm bàn..." như bố anh. Vậy không thể để bố mình đi họp, một Đại hội cả nước ngưỡng mộ, lại ăn mặc xuềnh xoàng được.

Vợ chồng Hoài Phong đánh ô tô đưa bố đi sắm quần áo. Cơ man nào là những hiệu may! Có cả phố may dài mấy cây số: Khâm Thiên, Hàng Trống, Hàng Ngang, Hàng Đào... Nhưng ác thay, tất cả hàng may sẵn ở Hà Nội, không có bộ nào bố anh mặc vừa. Hoài Phong bàn với vợ:

- Đại hội mai bắt đầu rồi, may đo không tài nào kịp. đành đưa cụ ra Hàng Thùng thôi, em ạ!

Xe không ra lối Bờ Hồ, lại ngoặt lên phía Cửa Nam - Nguyễn Thái Học. Cụ Hoài Niệm thấy băn khoăn, đành hỏi con:

- Nếu tao không nhầm thì Hàng Thùng phải ra phía Hồ Hoàn Kiếm chứ chúng mày?

- Vâng! Hàng Thùng đây không phải là Hàng Thùng phố cổ đâu ạ. Hàng Thùng tức là đồ cổ, do tổ chức Si - Đa của Thụy Điển quyên góp lèn vào các công-ten-nơ chở sang cứu trợ ta, dân ta quen gọi là "quần áo hàng thùng". Mấy năm trước cái bệnh thế kỷ ta cũng chót gọi là bệnh Si-đa, trùng với cái tên tổ chức cứu trợ của Thụy Điển. Nghe cái tên "quần áo si-đa" ai cũng ngại mặc. Ta gọi trạch sang là bệnh AIDS, lúc đầu nghe cũng khó quen.

- Thì ra thế. Lên lần này bố mới hiểu!

Xe lướt ra phố Bông Nhuộm, xứ sở của quần áo hàng thùng. Nhưng dịp này trời đã nắng xuân, quần áo rét các hàng dẹp lại. Phấp phới những bộ xuân hè. Xe lại đành lướt lên phố Thái Hà.

Ồi! Cơ man nào là quần áo. Từ hang cùng ngõ hẻm, ra tới con đường lớn "bãi rác" hai chiều. Có hàng núi quần áo cũ. Cụ Hoài Niệm có cảm giác lạc vào rừng hoa ban trên Tây Bắc. Xe dừng lại, có hàng chục các "lái thùng" ra đón khách. Nhưng cứ nhìn thấy ông khách cao lớn lồng lộng như Quan Vân Trường thì các chủ hàng đều thất vọng. Nhìn qua mặt hàng, nhà văn Hoài Niệm đã ngằm thốt lên "Cũ nhưng mà quý, vài đều là những thứ đại hảo hạng, may từ các nước: Anh, Pháp, Nhật, Thụy Điển, Singapo, HồngKông, Hàn Quốc... đường kim mũi chỉ thật cầu kì, kiểu dáng tuyệt vời. Xem kĩ có những bộ không phải là hàng

cũ, mặc lại, mà do lạc mất họ thái đi. Dân ta mà mặc thì còn sang trọng lắm. Nhưng tiếc thay, chẳng có bộ nào cụ mặc vừa. Xe lướt đi lướt lại quanh phố hai ba vòng, cho mãi tới cuối phố cụ mới vớ được một bộ thật tuyệt hảo. Chất liệu người ta gọi là cô-téc bầy màu, lại còn mới nguyên, cổ gấu chưa có vết ghét. Cụ Hoài Niệm mặc thử vừa như đo. Trong lòng cụ đã thấy say sưa hào hứng lắm. Nhưng vợ chồng Hoài Phong đã dặn trước: Bố không được nói gì, kệ các con. Hoài Phong chưa hỏi giá vội. Chỉ việc chê bai:

- Rất tiếc là màu nó hơi sáng, chưa thích hợp với tuổi tác của bố. Thế này thì đành đi may đo vậy!

Chủ hàng tỏ ra sẵn:

- Anh đi tìm cả Hà Nội, cũng không đâu có bộ như thế này. Nhất là cái dáng vóc ông cụ nhà anh.

Hoài Phong không trả lời, làm động tác giả kéo bố ra xe. Cụ Hoài Niệm không hiểu ý lại cứ định chặn lại:

- Thôi, ta về cắt may bố ạ.

Chủ hàng lại tỏ ra sẵn hơn, nhưng đã đượm thái độ van nài.

- Anh đi cả Hà Nội cũng không thể có thứ vải này. ở Hồng Kông cũng giá vài trăm đô. Cô-téc bầy màu hiện nay là cả thế giới đang ham chuộng.

Hoài Phong tỏ thái độ hờ hững, rề rúng.

- Thế anh bảo giá bao nhiêu? Màu này tôi chưa ưa, nếu mua được tôi mua tạm cho cụ.

- Tôi chỉ lấy đủ tiền vận chuyển từ Hải Phòng lên thôi. Anh trả cho tôi 250 ngàn đồng.

- Tôi chỉ trả dưới một phần ba giá đó.

- Tức là 80 ngàn đồng.

- Không. Chỉ 70 ngàn đồng thôi.

Chủ hàng thờ dài thượt, ngao ngán. Nhưng bộ đồ thật khó bán vì quá cỡ. Anh đã treo đây hai mùa rét, hàng hóa quý thể mà chưa từng có người hỏi mua. Chẳng bán lần này thì đành lại xếp vào thùng... - Anh trả thêm, tôi bán cho.

- Quá lắm cũng chỉ 80 ngàn đồng, không cao hơn.

Hoài Phong thái độ lạnh ngắt, làm cho chủ quán cũng quặn từng khúc ruột:

- Thôi thì tôi lấy hộ anh, chẳng nhẽ để anh lại phải xếp vào thùng chờ vụ rét sau - Anh nói như anh đã ngồi sẵn trong đầu chủ hàng. Cụ Hoài Niệm ôm bộ đồ lên xe, ruột gan cứ như nổ tung ra. Lạ quá!

- Khéo phải đem hấp lại để tránh lây bệnh bố ạ!

- Ai dè, hấp với tẩy cái gì. Mai đã phải dùng rồi. Nếu có bị nhiễm HIV thì 10 năm sau nó mới bị phát bệnh, ngày ấy bố cũng đã ngoài 80 tuổi rồi.

Về tới nhà cụ Hoài Niệm dán ngay bộ đồ vào người, ngắm nghía mãi trước gương. Cơm rượu con cháu đã dọn ra, mời hai ba lần cụ vẫn chưa muốn vào mâm. Buộc lòng thẳng cháu đích tôn phải cầm tay ông kéo vào. Ông vẫn còn háo hức:

- Còn rẻ hơn cả cà chua, su hào của bà mầy ở quê. Thật là "Si-đa muôn năm" chúng mầy ạ.

- Quần áo trợ giúp cho những nước đói nghèo mà bố!

- Đúng rồi. Si-đa muôn năm!

Một sự lạ: sự kiện Hàng thùng Si-đa cứ ám ảnh cụ Hoài Niệm suốt. Nếu như ngày xưa cụ chỉ "phóng" một nhoáng là xong bài phóng sự. Nhưng ngày mai cụ đã vào Đại hội rồi. Thế là dưới con mắt cụ, nhìn đâu đâu cũng thấy người Hà Nội mặc toàn quần áo hàng thùng. Nhất là các bà các chị ở cái tuổi tầm tầm, mặc những bộ váy áo rườm rà, lòe loẹt. Trước đây cụ cứ thắc mắc: "Làm sao mà họ có tiền sắm những bộ đồ sang trọng thế", thì nay cụ đã được giải đáp: "Đều là hàng thùng tốt tuyệt, rẻ như su hào, cà chua của bà lão ở quê". Vào Đại hội ai ngờ cũng là "hàng thùng" cả. Thôi thì Tuýt-suy, Len, Đốc-moi, Mông-tự, Cô-tếch... cả nước là quần áo hàng thùng, xe máy bãi rác. Vậy thì tâm hồn, tư tưởng có còn trong sáng như xưa? Ôi, những biển hàng những quảng cáo đều viết bằng chữ nước ngoài, lần lượt cả những khẩu hiệu quen thuộc: Rối bệnh AIDS, nhà chứa, mãi dâm, Karaoke, bia ôm... tội phạm, tham nhũng, hối lộ, maphia... vậy rồi cái đất nước này. Máu nghệ sĩ chân chính là như thế. Bao nhiêu xấu tốt bắt đầu lờn vờn trong đầu cụ Hoài Niệm. Rồi nội dung Đại hội: ngoài cái báo cáo chính là những bản đọc tham luận - những lời phát biểu trực tiếp đầy những cạnh khóe, moi móc, đả kích... chẳng còn thiên chức, thiên lương của cái nghề cao quý nữa. Chẳng còn không khí "tất cả cho tiền tuyến, tất cả cho chiến thắng" mà suốt đời ông đã "nằm bàn" để cống hiến cho nó. Những điều bản khoản ấy ông về than thở với con, đều bị con ông gạt phắt: "Ồi dào, cái tuổi của cụ, bây giờ cụ còn quan tâm làm gì những chuyện ấy. Mà cụ chỉ coi cái thời của cụ mới có Độc lập - Tự do chắc! Không đâu, cụ ơi. Chúng ta đã từng nhai lại cả từ quan điểm lập trường "giáo điều" của người khác. Dạ dày thì là bo bo và mì hạt. Bây giờ thời mở cửa chúng ta còn quá nghèo. Chúng ta còn phải dùng lại, tiếng Anh gọi là Second hand, nhưng cái đầu là chủ soái thì hoàn toàn độc lập, bố ạ. Dần dần khá lên chúng ta sẽ không phải dùng nữa. Mà có thứ còn quá tốt chứ bố! Tốt lại rẻ, thì tội gì mà không dùng? Ví dụ bộ đồ của bố đây. May mới phải bạc triệu!

Đúng! Si-đa muôn năm!

Tuy thế, nhưng suy nghĩ nhiều, thông tin dồi dào chen lấn, cái bệnh áp huyết quái ác của nhà văn Hoài Niệm phút chốc lại bốc lên. Cụ thấy người văng vắt, đầu óc căng căng, mặt mũi bừng bừng. Bác sĩ tới đo áp huyết thì nó đã lên tới 220 trên 130. Thế là đành đưa cụ đi cấp cứu. Nước sôi lửa bỏng qua dần. Vợ chồng Hoài Phong vội vàng đưa bố về trao trả cho bà lão, ngằm bàn với nhau: Từ nay không nên cho cụ ra những nơi đông hội như thế này, hoàn toàn không có lợi với căn bệnh

của cụ./.

(Tập chí Nhà văn)